

Fundació MAPFRE i la seva aposta per la fotografia

Nadia Arroyo Arce

Nadia Arroyo Arce

31/03/2022

Abstract

1. Els inicis de la Fundació MAPFRE en l'àmbit de la fotografia

Va ser el 2006 —perquè crec que m'he de remuntar a aquell any— quan Pablo Jiménez Burillo, director, des de la dècada de 1990, de les activitats culturals a l'àmbit fundacional de MAPFRE, va considerar la conveniència que es plantegés una nova línia d'exposicions centrades en la fotografia. Era el moment en què s'havia decidit traslladar la seu de l'entitat i la sala d'exposicions al Palacete situat al passeig de Recoletos número 23 de Madrid, cosa que alliberava la tradicional sala ubicada al centre comercial Moda Shopping d'Azca de la capital. Aquell abril —cal dir-ho— m'incorporava com a coordinadora d'exposicions a l'equip de Cultura de la Fundació. Per poder dur a terme aquest projecte, Jiménez Burillo va contactar amb Carlos Gollonet —ja aleshores un comissari independent d'ampli reconeixement nacional i internacional— per sol·licitar el seu assessorament de cara a la construcció d'un programa que preveia, amb exigents objectius en tots dos casos, la formació d'una col·lecció i programació regular d'exposicions de fotografia; en aquell disseny inicial, Gollonet, que anys més tard es convertiria en el nostre conservador en cap de fotografia, també hauria d'ocupar-se del comissariat de diversos projectes agendats.

Des d'aquest episodi inicial, la Fundació MAPFRE va arrencar la seva activitat en l'àmbit de fotografia l'any 2009 amb una programació internacional estable d'exposicions individuals amb caràcter retrospectiu concebudes per presentar per primera vegada a la ciutat —o almenys amb una distància mínima de dues dècades respecte a l'exposició precedent— l'obra dels grans mestres o la de fotògrafs mundialment consagrats però menys coneguts al nostre país, i que no haguessin tingut fins ara una gran retrospectiva. A l'origen també hi havia el desig de subratllar la rellevància de la fotografia, no només com a imatge que ens relata una història, ens interpel·la o ens qüestiona, sinó com a obra d'art en si mateixa. Per això, per a nosaltres era —i és— molt important el valor de la còpia, i sempre que n'hi hagués, portàriem i presentàriem còpies d'època, perquè el visitant no només pogués valorar i llegir una imatge o un relat, sinó que també pogués apreciar una obra, que conservés a través del pas del temps —des del meu punt de vista i sensació— aquesta aura màgica que conté l'art i que segons Walter Benjamin estava absent a *L'obra d'art a l'època de la seva reproductibilitat tècnica*.

Des del principi, es va apostar per la internacionalitat, tant per l'elecció dels autors i els comissaris com perquè des de l'origen de l'organització de cada exposició es va treballar perquè totes les exposicions tinguessin una vida posterior amb altres seus a Espanya, Europa o Amèrica.

Entre 2009 i 2015 es van organitzar retrospectives de Walker Evans, Fazal Sheikh, Graciela Iturbide, Lisette Model, Dayanita Singh, Anna Malagrida, John Gutmann, Adam Fuss, Eugène Atget, Gotthard Schuh, Lewis Hine, Hoppé,

Jithka Hanzlová, Imogen Cunningham, Manuel Álvarez Bravo, Emmet Gowin, William Christenberry, Lynne Cohen, Vanessa Winship, Henri Cartier-Bresson, Stephen Shore, Alvin Lagdon Coburn, Garry Winogrand, Paul Strand, Joseph Koudelka i Paz Errázuriz. I es va comptar amb la feina de comissariat de figures com Jeff L. Rosenheim, Marta Dahò, Cristina Zelich, Peter Pfrunder, Cheryl Brutvan, Alison Nordström, Laura González Flórez, Gerardo Mosquera, Leo Rubinfien, Peter Barberie o Matthiew S. Witkovsky, entre d'altres.

Alhora, el programa d'itineràncies esmentats de les exposicions ens va permetre establir i, sobretot, enfortir progressivament estrets vincles de cooperació amb algunes de les institucions més prestigioses a escala internacional en l'àmbit de la fotografia. Així, en el període esmentat (2009-2015) vam tenir l'oportunitat de compartir les nostres exposicions amb —seqüència cronològica— el Fotomuseum de Winterthur, el MASP de São Paulo, la Casa de la Moneda de Bogotá, la Sala Rekalde de Bilbao, el Huis Marseille d'Amsterdam, la Pinacoteca do Brasil de São Paulo, el Museu d'Art Modern de Ciutat de Mèxic, el Casal Solleric a Palma de Mallorca, el Jeu de Paume de París, el Museu d'Art Modern de Bogotá, el Musée Carnavalet de París, el Fotomuseum de Rotterdam, la Fondation Cartier Bresson de París, la George Eastman House de Rochester (EUA), el Museu Amparo de Puebla (Mèxic), l'Institut Centre Jovellanos de Gijón, el Centre José Guerrero de Granada, el FOAM d'Amsterdam, el CO/Berlín, l'Institut Tomie Ohtake o el Museu del Palau de Belles Arts de Ciutat de Mèxic, entre d'altres.

Fins ara, m'he centrat breument en la tasca desenvolupada en l'àmbit expositiu, però no puc deixar de recollir i reconèixer en aquestes pàgines també un altre bonic, rellevant, però breu rol que vam exercir durant uns anys al nostre auditori de Madrid en presentar, entre 2013 i 2015, cinc interessants cicles de conferències que vam anomenar “Trobades amb la història de la fotografia”, que van oferir un complet panorama actualitzat d'aquesta disciplina amb la participació de rellevants historiadors, crítics, comissaris i fotògrafs com Anne Cartier-Bresson, Michel Frizot, Malcolm Daniels, Juan Naranjo, Rafael Levenfeld i Valentín Vallhonrat, Sarah Greenough, Peter Barberie, Guillaume Le Gall, Kirsten Stremmel, Sergio Mah, Alejandro Castellote, Isabel Ortega García, Chema González, David Company, Clément Chéroux, Emmet Gowin, Gilles Mora, Leo Rubinfien, Richard Learoyd, Carlos Martín, Duane Michals, David Jiménez, Graciela Iturbide, Marta Gili, Nicolas Nixon, Boris Mikailov, Urs Stahel, Bleda y Rosa, Valentín Roma, Josef Koudelka o Ute Eskildsen.

Afortunadament totes elles les tenim avui dia allotjades al nostre canal de YouTube per poder-ne gaudir.

2. Una nova sala: més protagonisme de la fotografia

L'octubre del 2015, Fundació MAPFRE va fer un pas endavant significatiu en les seves activitats culturals amb l'obertura d'una sala permanent d'exposicions a Barcelona. L'espai elegit —la Casa Garriga Nogués, un espai emblemàtic del Modernisme a l'Eixample— permetia donar continuïtat a les dues línies de programació expositives que definien la nostra activitat: arts plàstiques i fotografia. Des del seu inici, es va planificar donar més protagonisme a aquesta última tenint en compte la importància i el desenvolupament de la tradició fotogràfica a la ciutat. Durant els quatre anys d'activitat d'aquest espai, es van presentar set exposicions: Hiroshi Sugimoto, Bruce Davidson, Peter Hujar, Duane Michals, Brassai, Shomei Tomatsy i Carlos Pérez Siquier.

Així mateix, durant aquests anys vam intensificar la feina per estrènyer la col·laboració amb cases d'edició internacionals per arribar a acords per coeditar i distribuir alguns dels nostres catàlegs d'exposicions. És una tasca que havia arrencat amb el projecte de Stephen Shore el 2014 i que des de llavors hem accentuat i treballat indistintament i depenent de cada projecte amb editorials com Aperture, DAP, Thames and Hudson, Xavier Barral, Flammarion, Kerher o RM Edicione, entre d'altres.

Aquest primer període d'activitat a la capital catalana va ser molt important per fonamentar la nostra relació amb el dinàmic conjunt d'institucions culturals catalanes en general, i de manera particular amb les més directament

vinculades a la fotografia, com, entre d'altres, Foto Colectània, l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya, Elisava, GRISART, IDEP o Photographic Social Vision, en uns vincles que s'estenen fins a l'actualitat i on sempre hem trobat estímul i enriquiment de la nostra tasca. Al capdavant de la nostra activitat institucional va estar durant aquests primers anys (2015-2019) Ignacio González Casasnovas.

3. La viabilitat d'un somni

Va ser en el transcurs de l'any 2019, acabada d'inaugurar la meua direcció de l'àrea de Cultura, quan la idea de fer un pas més enllà i crear un centre dedicat a la fotografia va anar cobrant més pes. Crèiem que tenia ple sentit darrere de l'estela que havíem anat traçant; suposava una aposta, una oportunitat i la culminació d'un compromís de més d'una dècada de la Fundació MAPFRE amb aquesta disciplina. I Barcelona era l'escenari idoni per la xarxa d'institucions catalanes que, des de feia tant de temps, i amb tan bons resultats, es dedicaven totalment o parcialment a difondre aquest mitjà. L'excel·lència de la creació fotogràfica i l'atenció de la societat cap a aquest art ens semblava un dels senyals d'identitat cultural de Barcelona i vam voler que el nostre centre hi pogués contribuir.

3.1. Un espai

L'oportunitat va sorgir quan un espai propietat de la Fundació MAPFRE a la ciutat va quedar lliure. Situat als peus d'un dels edificis més representatius de la Barcelona contemporània —la Torre MAPFRE—, el nou espai projectava les formes curvilínies a l'entorn del Port Olímpic, entre l'avinguda del Litoral i el passeig marítim amb un total de 1.400 m², distribuïts en dues plantes. En total, es dibuixaven dues sales expositives, un espai per a activitats educatives, un auditori i una llibreria. L'Estudi m x c va ser l'encarregat de condicionar l'espai museístic i el nostre responsable de muntatge, Pedro Benito, de seguir els plànols i extreure, com sempre, el profit més gran del projecte inicial.

3.2. El projecte: un centre internacional dedicat a la fotografia

L'espai ens oferia l'oportunitat d'expandir la nostra línia expositiva, perquè podíem duplicar l'activitat per temporada. Així, a més de mantenir l'habitual programació amb mostres individuals de caràcter retrospectiu —a l'Espai 1—, podríem oferir alhora una altra exposició d'una mida mitjana a l'Espai 2.

Després de reflexionar i analitzar en quin sentit podíem intentar enriquir la nostra oferta cultural, vam definir les noves línies d'exposicions. Tenint en compte, en primer lloc, la llarga i sòlida tradició d'aquesta disciplina a Barcelona en particular i a Catalunya en general, ens semblava natural treballar amb les institucions catalanes que tenen riques i extenses col·leccions fotogràfiques no prou conegudes, amb l'objectiu de poder presentar una vegada a l'any una exposició organitzada amb un o més d'aquests fons.

En segon lloc, vam veure l'oportunitat d'obrir-nos a la mirada dels més joves, un terreny on seguíem verges després de més d'una dècada de feina. Per això ens vam apropar a quatre escoles barcelonines de fotografia —Grisart, Idep Barcelona, IEFC i Elisava, Facultat de Disseny i Enginyeria de Barcelona— amb l'interès mutu de poder oferir un entorn de visibilitat i oportunitat a les noves generacions de fotògrafs, per organitzar una exposició anual amb els alumnes.

Finalment, vam voler oferir el nostre propi patrimoni: La Fundació MAPFRE havia anat formant al llarg d'aquells anys una gran col·lecció que donava cabuda a aquells que havien escrit des de principis del segle passat la història de la fotografia artística: Eugène Atget, Paul Strand, Lisette Model, Walker Evans, Robert Frank, Diane Arbus... Al costat d'aquests indiscutibles mestres, a la col·lecció també hi és present l'obra d'artistes en actiu considerats ja "clàssics" del nostre temps, com Graciela Iturbide, Lee Friedlander o Nicholas Nixon, entre d'altres, així com la d'aquells altres que, amb trajectòries més recents, ja han aconseguit el reconeixement internacional per la maduresa i la singularitat de les seves propostes, com Fazal Sheikh, Dayanita Singh, Anna Malagrida, Richard Learoyd, Bleda y Rosa... Més de trenta autors l'obra dels quals està poc representada a les col·leccions espanyoles.

El punt de partida de la col·lecció va ser la compra el 2007 de la coneguda sèrie de Nicholas Nixon *Les germanes Brown*, sens dubte una de les reflexions sobre el pas del temps més contundents de l'art contemporani. Aquesta adquisició, que va estar seguida d'altres d'importants, com les realitzades al voltant de l'obra de Graciela Iturbide, Paul Strand, Paz Errázuriz o, recentment, un conjunt de més de tres-centes obres de Paolo Gasparini, afirma d'alguna manera allò que pretenem que marqui el camí del futur d'una col·lecció que pretén reunir, sempre que sigui possible, un patrimoni de fotografies per comprendre millor l'obra de cada fotògraf. En aquests casos, és possible fer un recorregut complet per tota l'obra d'aquests artistes a través dels fons de la col·lecció.

Actualment la col·lecció sobrepassa les 1.500 obres i se segueix nodrint tant d'adquisicions com d'encàrrecs a artistes que són presents al nostre programa expositiu, als quals convidem a treballar a Espanya: Jitka Hanzlová, Emmet Gowin, Vanessa Winship, Richard Learoyd, Eamonn Doyle i la darrera va ser Tomoko Yoneda.

Creiem oportú anar mostrant els nostres fons de forma periòdica al KBr i així brindar als visitants l'ocasió de gaudir d'obres que estan habitualment emmagatzemades.

Però la nostra idea original era anar més enllà de la sala d'exposicions; i l'espai ens ho permetia. Així, pensem en la viabilitat de programar conferències o cicles que abordessin la fotografia des de diferents punts de vista. L'experiència que havíem tingut els anys que vam organitzar a Madrid ens animava a reprendre, reforçar i potenciar aquesta línia d'actuació.

També considerem la necessitat de desenvolupar un projecte educatiu compassat amb el conjunt de metes del nou projecte. La idea de formar un programa educatiu orientat al coneixement del llenguatge fotogràfic en general, i de la fotografia artística en particular, es va consolidar de seguida com l'eix sobre el qual es construeix una oferta d'activitats educatives adreçades als centres escolars i les famílies.

Per encapçalar aquest nou centre a Barcelona, es va incorporar al nostre equip Maria de Pfaff Puigmartí, amb una sòlida i polivalent trajectòria en l'àmbit de la gestió cultural.

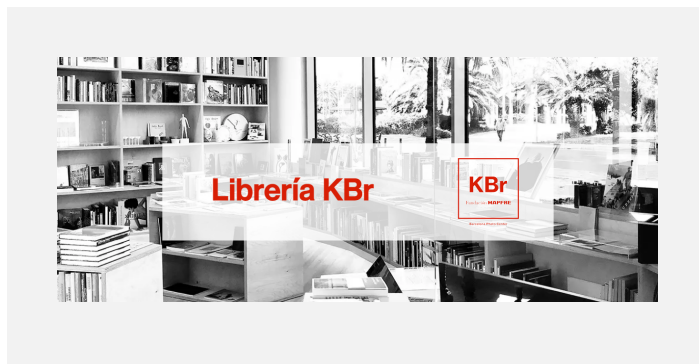
3.3. Un nom: KBr Fundació MAPFRE. Barcelona Photo Center

Quan el projecte va anar agafant forma, vam pensar que havíem de trobar un nom propi, un nom que reflectís des del principi l'essència que volíem transmetre.

KBr és el símbol químic del bromur de potassi, una sal que es feia servir en el procés de revelatge de la fotografia analògica. La seva funció principal és frenar o retardar l'acció de l'agent revelador amb l'objectiu d'impedir la formació del que s'anomena *vel químic*, cosa que permet obtenir una puresa més gran de blancs a la imatge.

Per nosaltres, a més, KBr engloba la trajectòria que ha desenvolupat la Fundació MAPFRE en l'àmbit de la fotografia: reflecteix el compromís que adquirim i mantenim amb la fotografia històrica, amb els grans mestres de tots els temps, amb la importància de la còpia... però també acull l'obra d'altres fotògrafs contemporanis que de vegades miren el passat per qüestionar-lo, per eixamplar-ne les mires, les vies d'expressivitat.

3.4. Una llibreria: Llibreria KBr per Juan Naranjo

També vam voler dotar el nostre projecte d'un espai de llibreria especialitzat, i per això ens vam posar en contacte amb Juan Naranjo, amb qui ja havíem col·laborat en el passat i que té a Barcelona una galeria d'art on la fotografia ocupa un lloc rellevant.

Vam voler així mateix crear un espai acollidor, diferenciat, al vestíbul del centre i vam encarregar el projecte a l'arquitecte Jorge Vidal. Juan Naranjo(1) per la seva banda, va armar un projecte que buscava convertir-se en un lloc de referència a la ciutat, on es trobarien les nostres publicacions, juntament amb llibres i catàlegs d'exposicions editats per museus, institucions i editorials nacionals i internacionals. També oferiria portafolis, edicions especials, llibres signats, descatalogats, fotollibres, revistes especialitzades internacionals... Naranjo ens deia que “aquesta selecció la faria tenint en compte tant el seu valor artístic com el contingut, i partiria d'una concepció actual i àmplia de la forma d'entendre la producció editorial relacionada amb la fotografia, creant un espai dinàmic i de reflexió”. També inclouria a la llibreria alguns objectes realitzats per dissenyadors contemporanis.

4. El llançament vertiginós d'un diversificat projecte unitari

4.1. El programa expositiu: dels clàssics al talent emergent

L'obertura del KBr va ser una de tantes il·lusions i projectes que la irrupció de la pandèmia provocada per la covid-19 va deixar entre parèntesis. La nostra idea era inaugurar el nou centre el juny del 2020, però es va haver de retardar la posada en marxa fins al mes d'octubre i fer-ho, a més, sense poder celebrar i compartir tot el que representava per a nosaltres. Tot i aquesta inevitable sobrietat, i respectant sempre les necessàries mesures de seguretat, vam decidir mantenir l'arrencada del centre per no dilatar més el camí de l'ambiciós projecte que tanta il·lusió ens feia compartir amb la societat.

I encara que la celebració del seu naixement segueix pendent, any i mig després de la seva obertura estem tan satisfets de la recepció que el projecte ha tingut entre institucions, professionals i públic general com convençuts de la idoneïtat i el valor de la proposta cultural que representa.

A la seva encara curta trajectòria (octubre 2020-febrer 2022), i amb el suport d'una vertiginosa activitat de tot l'equip, el KBr ha pogut desplegar totes les línies programàtiques d'actuació amb què ha estat dissenyat i assolir, segons la nostra opinió, en un termini tan breu, un més que satisfactori balanç de resultats. Les línies següents ofereixen un resum ajustat d'aquests èxits.

L'eix central de la nostra programació —**grans retrospectives de mestres clàssics i d'artistes consagrats internacionalment**— es va reflectir en quatre propostes que expressen amb claredat aquests criteris:

En l'àmbit dels autors que podem considerar clàssics contemporanis, es van presentar dues exposicions: la mostra inaugural dedicada a Bill Brandt (Hamburg, 1904-Londres, 1983) i l'àmplia panoràmica de l'obra de Garry Winogrand (Nova York, 1928-Tijuana, 1984).

Amb el comissariat de Ramón Esparza i amb estreta col·laboració de l'Edwynn Houk Gallery de Nova York, l'exposició dedicada a Brandt (octubre del 2020-gener 2021) va ser la primera retrospectiva d'aquest autor celebrada a Espanya. La singularitat del seu estil, que va abastar tots els gèneres de la disciplina i va exercir una intensa influència, es va poder apreciar a través de 186 fotografies corresponents a cinc dècades de trajectòria i positivades totes pel mateix artista. Per la seva banda, l'exposició sobre Garry Winogrand (juny-setembre 2021), un altre nom essencial en la història de la fotografia contemporània va comptar amb el comissariat de Drew Sawyer (Brooklyn Museum) i amb el suport i la participació del Center for Creative Photography de la Universitat d'Arizona, on es conserva l'arxiu de Garry Winogrand. La mostra va oferir un recorregut complet per una obra que ha expressat com

poques ho han fet els aspectes lluminosos i les contradiccions i incerteses de la societat nord-americana dels anys cinquanta a setanta del segle XX, i mostrava per primera vegada a Europa un ampli recorregut per la seva obra sobre color a través de més de 150 diapositives.

Dues propostes més s'han centrat en **artistes en actiu amb una trajectòria d'indiscutit reconeixement internacional**. A aquesta intenció van respondre les mostres dedicades a dos autors d'origen europeu la trajectòria personal i professional dels quals està íntegrament i intensament lligada a Llatinoamèrica: la brasilera (d'origen suís) Claudia Andujar i l'italovenecolà Paolo Gasparini.

Claudia Andujar (febrer-maig 2021) va ser la més extensa exposició dedicada fins ara a aquesta fotògrafa l'obra de la qual uneix el compromís (la defensa del poble amazònic dels Yanomami i el seu estil de vida ocupa la pràctica totalitat dels seus treballs) amb una constant voluntat d'experimentació i aportació artística al llenguatge fotogràfic. Amb més de 200 peces i un disseny museogràfic impactant, l'exposició es va organitzar en col·laboració amb l'Institut Moreira Salles del Brasil i el suport de la Hutukara Associação Yanomami i l'Institut Socioambiental del Brasil; el seu comissariat va anar a càrrec del coordinador de Fotografia Contemporània de l'esmentat institut, Thyago Nogueira. Per la seva banda, *Paolo Gasparini. Camp d'imatges* (octubre 2021-gener 2022) va oferir, amb el comissariat de María Wills, una altra panoràmica completa (més de 300 fotografies) de les sis dècades de trajectòria de qui està considerat el gran cronista visual de la realitat, els problemes i les contradiccions del continent sud-americà a la segona meitat del segle XX. La totalitat de les obres exposades pertanyien a la col·lecció de la Fundació.

Les altres tres línies estratègiques de la programació del KBr han estat igualment presents en aquest any i mig de camí. Amb una gran satisfacció hem posat en marxa la **col·laboració regular amb institucions catalanes dipositàries d'arxius fotogràfics**, amb la qual volem contribuir a la conservació i difusió de l'extens patrimoni històric fotogràfic de Catalunya. Aquesta línia d'actuació es va inaugurar amb *La mirada captiva*, una antologia representativa de la important col·lecció de daguerreotips del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CDRI) de l'Ajuntament de Girona, comissariada per Joan Boadas Raset i David Iglésias Franch. Quan aquestes pàgines surtin a la llum, es podrà veure al KBr la segona mostra d'aquesta naturalesa, *Adolf Mas. Els ulls de Barcelona*, al voltant d'un dels fons de fotografia patrimonial més amplis i singulars d'Europa: l'Arxiu Mas, dipositat a la Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic.

També en aquest període hem iniciat les exposicions al voltant de la col·lecció de fotografia de la Fundació MAPFRE per donar a conèixer de mica en mica els nostres fons, en propostes que en general comptaran amb un comissariat extern. Així, al programa inaugural del centre l'esmentada exposició de Bill Brandt va estar acompanyada per la presentació, per primera vegada i amb el comissariat de Juan Naranjo, de 110 de les 131 fotografies de Paul Strand que conserva la Fundació, en la que és la col·lecció més completa de l'autor custodiada en una institució europea. En la mateixa línia, al costat de l'exposició de Garry Winogrand es va poder veure la sèrie completa (1975-2020) de *The Brown Sisters* de Nicholas Nixon. La sèrie, una de les reflexions més emocionants de l'art contemporani al voltant del pas del temps, és sens dubte una de les peces principals de la nostra col·lecció.

En aquesta intensa activitat expositiva va assolir també la possibilitat d'arrencar un altre dels projectes destinats a formar part de les senyes d'identitat del KBr: la **col·laboració regular amb quatre de les principals escoles de fotografia de Barcelona** —Grisart, Idep Barcelona, IEFC i Elisava—. Aquest és l'objectiu de FLAMA, un projecte inaugurat a la tardor del 2021 que dona forma al nostre desig de donar suport a la creació emergent i a les noves generacions de fotògrafs que inicien la seva trajectòria professional després del pas per aquestes escoles. En aquesta primera edició es va presentar el treball de quatre fotògrafes: Laura Gálvez-Rhein (Frankfurt, 1998), Blanca Munt (Barcelona, 1997), Gael del Río (Barcelona, 1990) i Gunnlöð Jóna Rúnarsdóttir (Reykjavík, 1992). Els seus projectes van ser elegits mitjançant un procés de visionat d'obres d'alumnes de les escoles realitzat pels professionals vinculats a la fotografia Marta Gili, Sergio Mah, Ramón Reverté i Arianna Rinaldo.

4.2. KBr, connexió internacional

Com hem dit, des de l'origen de l'activitat en fotografia, la projecció exterior dels nostres projectes ha estat un objectiu irrenunciable en cada programació anual. En el cas del KBr aquesta orientació havia de tenir un paper encara més protagonista, tant pel fet de ser un espai específicament fotogràfic com perquè concebem aquest dinamisme internacional de la nostra programació com una contribució a reforçar la projecció internacional de la dimensió cultural, i especialment fotogràfica, de Barcelona.

En aquest aspecte, el balanç d'aquest període ens resulta igualment satisfactori: Després del seu pas pel KBr, *Bill Brandt* es va veure al Kunstfoyer Versicherungskammer Kulturstiftung de Munic, a la nostra seu de Madrid (Sala Recoletos) i al FOAM d'Amsterdam. Per la seva banda, *Claudia Andujar* va formar part d'una llarga itinerància europea: després de la seva arrencada a les sales de l'Institut Moreira Sales a São Paulo i Rio de Janeiro, va recalar a la Fondation Cartier pour l'Art Contemporain de París i a la Triennale de Milà, on amb prou feines es va poder veure per la suspensió de l'activitat cultural a Itàlia durant la tardor del 2020 i des d'on va arribar al KBr; per això va continuar al Barbican Centre de Londres i acabarà aquest complet recorregut a Fotomuseum (Winterthur, Suïssa).

4.3. Dimarts al KBr, un espai d'intercanvi

Per la seva vocació multifacètica, el KBr no podia deixar de banda l'àmbit de la reflexió teòrica i la investigació històrica al voltant de la fotografia. A això respon el programa de convocatòries (cicles de conferències i converses) que de manera regular oferirà cada any propostes directament relacionades amb les exposicions en curs al costat d'altres de caràcter teòric general. Amb la coordinació d'un especialista, els cicles convoquen igualment reconeguts comissaris, fotògrafs, crítics, historiadors i altres especialistes nacionals i internacionals.

En la mesura que les prevencions sanitàries ho van permetre, les sessions es van desenvolupar al mateix KBr, però les convocatòries estan concebudes en tot cas amb una manifesta voluntat de difusió, per la qual cosa sempre s'ofereixen en retransmissió en línia. Les sessions se celebren sempre els dimarts, en un intent de “ritualitzar” la proposta, que els amants de la fotografia sàpiguen que de manera presencial o des de casa poden gaudir d'un bon discurs d'un especialista internacional. Les intervencions queden gravades i allotjades al nostre [web](#).

Dirigit per Marta Dahó, el primer cicle [Fotografia i exposició. Sabers creuats](#) va proposar una reflexió interdisciplinària (historiogràfica, teòrica, curatorial) sobre la complexa articulació de la fotografia com a objecte d'exposició i com a valor artístic. Desenvolupat íntegrament en línia entre març i abril del 2021, va comptar amb la participació d'Olivier Lugon, Anne Wilkes Tucker, Jordana Mendelson, Jorge Ribalta, Florian Ebner, Laura González Flores, Nicoletta Leonardi i Elvira Dyangani Ose.

Al voltant de les exposicions *Claudia Andujar* i *La mirada captiva* es van celebrar dues sessions a càrrec dels seus comissaris; a propòsit de *Garry Winogrand* es va celebrar una conversa entre Drew Sawyer i els joves fotògrafs Sasha Phyers-Burguess i Joseph Rodríguez; i finalment, coincidint amb la presentació de *The Brown Sisters*, es va oferir una conversa entre Nicholas Nixon i la historiadora de la fotografia Laura Terré.

El setembre de 2021 vam poder organitzar de manera presencial aquestes trobades, amb la conversa entre Paolo Gasparini, la comissària de la seva exposició Maria Wills i l'historiador de la fotografia Horacio Fernández. Darrere seu, i en relació també amb l'exposició de Gasparini, es va oferir un extens (onze sessions) i interessant cicle, [La fotografia parla de revolucions](#), dirigit per Laura Terré, en què es van revisar els diferents papers (testimoni, denúncia, eina per a l'agitació, propaganda, instrument d'anàlisi, etc.) que la fotografia ha exercit en les principals conjuntures revolucionàries, des de la Comuna de París fins a la Primavera Àrab. Hi van participar Andrés Antebi, Samuel Aranda, Pilar Aymerich, Pepe Baeza, Paul F. Goldsmith, Mathilde Larrère, Nicolas Liucci-Goutnikov, Susan Meiselas, Robert Pledge, Judith Prat, Leigh Raiford, Isabel Segura, Anna Surinyach i Cristina Vives.

A més, amb aquests cicles temàtics hem iniciat una col·lecció de llibres que contindrà els textos en castellà de cadascuna de les ponències perquè consideràvem que així podríem contribuir a una major difusió del coneixement.

Juntament amb aquests cicles, que formen part de la programació pròpia del KBr, el centre ha col·laborat també

amb el Festival Visual Panoràmic de Granollers, coorganitzant les seves convocatòries de conferències que, al voltant d'aspectes teòrics de la fotografia, dirigeix Joan Fontcuberta: el 2020, el cicle [Extimitat](#), una interessant reflexió sobre una de les senyes d'identitat del nostre temps, l'exteriorització de la intimitat. El 2021 vam poder acollir, ja presencialment, el cicle [Fotografia i atzar](#), al voltant de la presència de la sort, la incertesa i l'aleatorietat en la nostra història personal i col·lectiva i la manera com la creació artística s'ha acostat a aquesta qüestió.

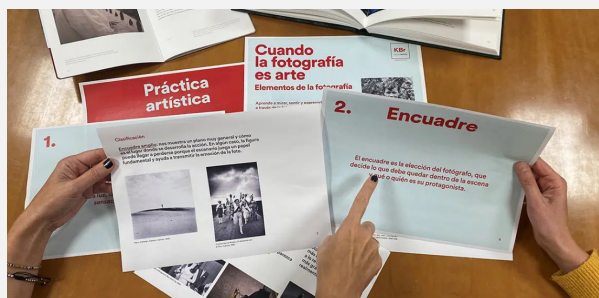
4.4. KBr Photo Award: la primera edició

Amb l'obertura del KBr, vam voler reafirmar el nostre suport a la creació artística, i així vam proposar de crear un premi internacional, biennal, obert a artistes nacionals o internacionals que tinguessin prevista la realització d'un projecte fotogràfic nou o sense finalitzar, inèdit, en qualsevol cas. La dotació del premi que facilitaria la finalització del projecte seleccionat es completaria amb una exposició produïda i organitzada per la Fundació que estaria acompanyada del catàleg corresponent. Així, el juny del 2021 es va llançar la primera edició del KBr Photo Award, al qual es van presentar més de 400 candidatures i el jurat del qual va estar compost per Carles Guerra, artista, crític d'art i comissari independent; Thomas Weski, conservador de l'Arxiu Michael Schmidt i comissari d'exposicions; Sarah Meister, directora executiva d'Aperture, i Urs Stahel, escriptor, comissari, assessor independent i conservador de MAST —Manifattura di Arti, Sperimentazione e Tecnologia— a Bolonya, a més, de Carlos Gollonet, conservador en cap de fotografia de la Fundació MAPFRE.

L'artista guardonada i seleccionada per unanimitat del jurat va ser Anastasia Samoylova i el seu projecte *Image Cities* per la qualitat i l'originalitat de la proposta. El treball, dut a terme en múltiples localitzacions, estudia la integració de la fotografia i la imatge en l'entorn urbà, un fenomen cada cop més present actualment. El projecte el va iniciar el 2021 a Moscou i Nova York i es completarà a altres ciutats europees gràcies a aquest premi al llarg d'aquest any 2022, i es presentarà el febrer del 2023 al KBr.

4.5. Projecte educatiu: quan la fotografia és art

Amb el naixement del centre de fotografia, va sorgir la idea de generar un projecte educatiu que ens ajudés a ensenyar les noves generacions a entendre i a valorar la fotografia. Volíem crear un programa senzill, però sòlid, basat en la nostra col·lecció, però aterrat a les exposicions retrospectives que es presentessin al KBr Fundació MAPFRE. Així es va elaborar *Quan la fotografia és art*, amb el qual es pretén treballar un conjunt de coneixements que ajudin a reconèixer la naturalesa múltiple de la imatge fotogràfica (com a obra d'art, testimoni documental, memòria personal), a assimilar els conceptes bàsics per identificar i apreciar els seus valors artístics i a reconèixer i fer servir la fotografia com a eina per expressar i compartir emocions i idees. El programa —acabat d'iniciar l'octubre del 2021— inclou visites-taller per a col·legis, per a diferents nivells educatius, i famílies i ofereix alhora continguts descarregables online

Programa educatiu. Continguts descarregables online

amb què es pot familiaritzar fàcilment amb els conceptes que permeten entendre i, sobretot, gaudir de la fotografia.

5. Unes conclusions

Al tancament d'aquestes línies el KBr té setze mesos de camí, vuit exposicions, dinou edicions de catàlegs, un llibre de textos de conferències, un programa educatiu i més de 100.000 persones han gaudit de les seves activitats. L'acollida no ha pogut ser millor per part de les autoritats, les institucions públiques i privades, els mitjans i el públic, i per això no podem estar més que agraïts. No sé si obrir el centre de fotografia fora d'una pandèmia hauria suposat una millor rebuda, però ho dubto. Ha suposat molt esforç i treball per part de totes les persones que conformem l'equip de l'àrea de Cultura de la Fundació MAPFRE, divuit caps pensant en el projecte des de diferents punts de vista, als quals cal afegir la dedicació exquisida de la resta de departaments de la Fundació. Sens dubte, aquest projecte és l'efecte del treball individualitzat, en equip, coordinat i també —de vegades— descoordinat de tots ells. Ara volem continuar creixent, perquè creiem que ho podem fer, però ho volem fer d'una manera assossegada, reflexionada i sòlida, en els propers anys. Ens queda molt camí per recórrer, per continuar rodant, per polir, corregir i millorar, però això és gairebé el que més il·lusió ens genera. Des d'aquí, el meu agraïment més sincer a totes les persones que al llarg dels meus tres curts i intensos anys de direcció m'han ajudat en la seva definició, construcció i obertura. Sense cadascuna d'elles, aquest projecte per a la ciutat de Barcelona seria diferent.

Notes

1. <https://juannaranjo.eu/libreria/>.

